

Tekenen in de tijd 205

25 juni-1 juli 2023

Vrijdag waren vertegenwoordigers van dominicaanse plekken in Nederland samen om zich te bezinnen op de dominicaanse zending. Getrouw aan het ordesdevies oogstten zij de vruchten van hun contemplatie en dachten na over het delen van het gecontempleerde. Erik Borgman doet verslag.

Vrijdag 23 juni was het Huis van Dominicus in de volle zin van het woord een dominicaans huis. Meer dan vijftwintig mensen die ergens in Nederland mede vormgeven aan een plek van dominicaanse aanwezigheid waren bij elkaar om na te denken over de toekomst. Aanleiding was de fusie van de Nederlandse dominicanenprovincie met die van België. De vraag is welke gevolgen die heeft voor de dominicaanse aanwezigheid in Nederland. De uiteenlopende dominicaanse projecten – naast het Huis van Dominicus in Utrecht het Plein van Siena in Amsterdam, het dominicanenklooster in Huissen, de Dominicuskerk in Nijmegen, het dominicanenklooster en de domicanenkerk in Zwolle – evenals de gemeenschappen van jongere zusters dominicanessen in Nijmegen en Sittard en de gemeenschap van jongere broeders dominicanen in Rotterdam bezinnen zich uiteraard in eigen kring op deze vraag. Afgelopen vrijdag brachten wij de inzichten bij elkaar en stelden wij ons de vraag in hoeverre wij ook een gezamenlijke visie op de toekomst hebben of willen ontwikkelen.

Hierbij was Dominicus zelf onze gids. Er bestaat een klein boekje uit de dertiende eeuw waarin negen manieren worden aangeduid waarop Dominicus bad. Deze manieren van bidden maken duidelijk hoe voor hem God de weg wees die hij als persoon had te gaan en die de Orde van de Predikers, die hij stichtte, diende te volgen. Over de negende manier van bidden wordt gezegd:

Als Dominicus en zijn metgezellen te voet van land naar land reisden, verwijderde hij zich uit hun gezelschap en liep hij alleen. Hij mediteerde over de Schriften en trad in gemeenschap met de Heilige Geest. [...] Dit werd gezien als voorbereiding op de Heilige Prediking.

Dit laatste wil niet zeggen dat Dominicus zich tijdens zijn voettochten het hoofd brak over de tekst van zijn volgende preek. 'De Heilige Prediking' duidt de dominicaanse manier aan om verkondigend te leven. Op het generaal kapittel van de broeders in 2019 in het Vietnamese Biên Hòa werd het verschil benadrukt tussen *praedicantes*, dat wil zeggen personen die preken, en *praedicatores*, mensen die in alles wat zij doen verkondigers zijn. Dominicanen zijn verkondigers, ook al zijn zij niet allemaal en zeker niet de hele tijd predikanten. Dominicaanse plekken zijn plaatsen van verkondiging, ook al wordt er niet steeds en zeker niet alleen maar gepreekt. Wij kwamen als betrokkenen bij dominicaanse plekken bij elkaar om te delen wat wij onderweg hadden opgedaan ten behoeve van 'de Heilige Prediking', het dominicaanse leven van de toekomst.

Een van de eretitels van Dominicus is *praedicator gratiae*, verkondiger van genade. Bij gelegenheid van de 800ste sterfdag van Dominicus heeft de paus in 2021 aan de dominicanenorde onder deze titel een brief geschreven. Daarin stelt hij vast dat het dominicaanse charisma van de prediking leidde tot de oprichting van uiteenlopende takken van de dominicaanse familie. De dominicaanse gemeenschap bevat hierdoor

alle vormen van kerkelijk leven: religieuzen en leken, contemplatieve en actieven, gehuwden en celibatairen. Zij is als het ware een afspiegeling van de hele kerk. Daarbij besturen dominicanen zich vanaf het begin volgens de principes van wat de paus onlangs gelanceerd heeft als het synodale proces in de kerk. Dominicus stond een ideaal van broederschap voor ogen, constateert de paus. Deze komt tot uitdrukking

in een inclusieve bestuursvorm, waarin allen delen in het proces van beraadslaging en besluitvorming, in overeenstemming met hun respectieve rollen en bevoegdheden, via het systeem van kapittels op alle niveaus. Dit 'synodale' proces stelde de dominicanenorde in staat haar leven en missie aan te passen aan veranderende historische contexten, terwijl de broederlijke gemeenschap behouden bleef.

We leven temidden van situaties die radicaal veranderen. We leven niet in een tijdperk van verandering, zegt de paus met enige regelmaat, maar in een verandering van tijdperken. In deze situatie moeten wij opnieuw ontdekken wat ons te doen staat door diepgaande gezamenlijke bezinning.

Zoals de kerk volgens het Tweede Vaticaans Concilie niet eerst een institutie is die vervolgens een missie heeft, zo zijn dominicaanse gemeenschappen niet eerst een gemeenschap die vervolgens de taak hebben om te verkondigen. Als het goed is, leven zij in alles vanuit en in hun verkondigende zending. In een eerste ronde gingen wij vrijdag met elkaar in gesprek over wat er wat ons betreft op het spel staat in de verkondiging zoals deze vorm krijgt op de plek waarbij wij zelf betrokken zijn. Opvallend was hoezeer alle plekken uit zijn op het stimuleren van een volwassen en mondig geloof in een samenleving die vaak consumentistisch is en cynisch staat tegenover het mysterie dat nooit helemaal onthuld en doorzichtig kan worden. Hierbij werd duidelijk dat het belangrijk is onszelf nadrukkelijk de vraag te stellen hoe wij ervoor zorgen dat wij zelf niet verstrikt raken in de logica van het aanbieden van leuke en voor zo veel mogelijk mensen aantrekkelijke evenementen. Deze logica kan onszelf gemakkelijk uithollen en degenen die wij zeggen te willen dienen met onze verkondiging, instrumentaliseren ten behoeve van ons eigen gevoel van betekenis te zijn. Dit heeft gevolgen voor de structuur en het bestuur van onze plaatsen en voor de aard en de organisatie van onze activiteiten. In een latere bijeenkomst zullen wij nader onderzoeken welke.

Dat er ook in de toekomst bijeenkomsten moeten zijn als die van vrijdag, was een breed gedeelde overtuiging. Dit werd duidelijk in de middag, na het middaggebed en de lunch, toen we spraken over mogelijke vormen van samenwerking en activiteiten die wij gezamenlijk zouden kunnen organiseren. Hiervoor bleek veel animo. Goede ideeën verdienen het gedeeld te worden en als mensen met uiteenlopende talenten samenwerken, kan dit een activiteit verdiepen en versterken. Er was behoefte aan regelmatige uitwisseling van ideeën om te zien waar concrete vormen van samenwerking zin hebben. Ook werd de behoefte aan een vorm van kwaliteitsbewaking uitgesproken. Dominicaanse projecten die gesubsidieerd worden door het Dominicaans Platform Nederland (DPN) worden getoetst op hun dominicaanse gehalte en hun bestuurlijke en financiële inzichtelijkheid en betrouwbaarheid. Ook als het DPN in de huidige vorm wordt opgeheven, moet er volgens velen van degenen die vrijdag bij elkaar kwamen, zoiets blijven gebeuren, liefst aangevuld met ook een proces van onderlinge kwaliteitsbewaking.

Dominicaanse projecten moeten zich niet alleen onderscheiden door hun gerichtheid op de verkondiging van een volwassen geloof, maar ook door een kwaliteit die hierbij hoort. Over hoe dit het beste vorm kan krijgen, is nadere bezinning nodig.

Wij eindigden met de zevende manier van bidden van Dominicus. Daarbij, zo wordt verteld,

zag men Dominicus tijdens het gebed vaak naar de hemel reiken als een pijl die uit een strakke boog recht omhoog de hemel in werd geschoten. Hij stond met uitgestrekte handen boven zijn hoofd, ineengestremeld of soms lichtjes gescheiden, alsof hij op het punt stond iets uit de hemel te ontvangen. Je zou geloven dat hij een toename van genade ontving en in deze geestvervoering God vroeg om de gaven van de Heilige Geest voor de Orde die hij had gesticht.

We hebben vrijdag geprobeerd de gaven van de Heilige Geest op te vangen ten behoeve van de zending tot verkondiging die wij als dominicaanse mensen, gemeenschappen en plekken delen. Anders gezegd, we hebben geprobeerd antennes te zijn voor het spreken van God door de tekenen van de tijd te lezen in het licht van het evangelie. Er werd ons daarbij veel gegeven.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus in Utrecht